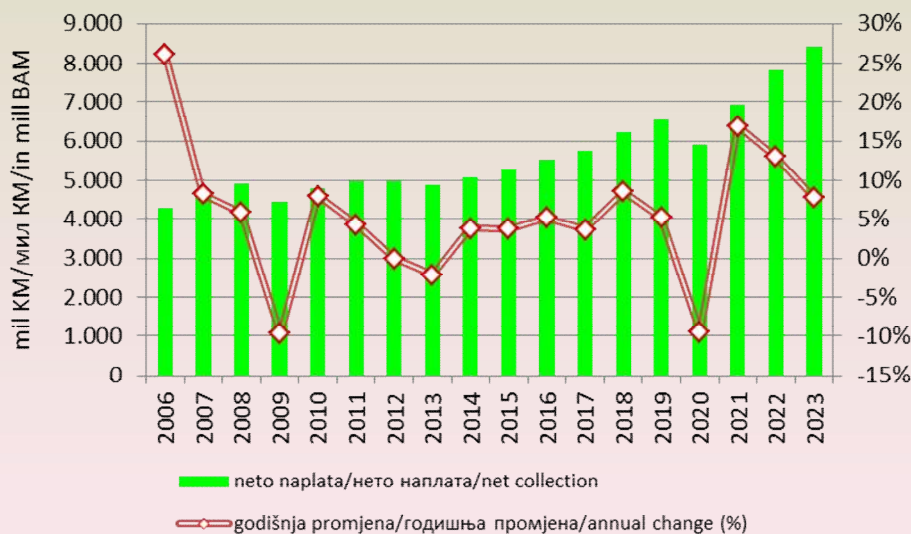

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

Број
Број
Number **223/224**

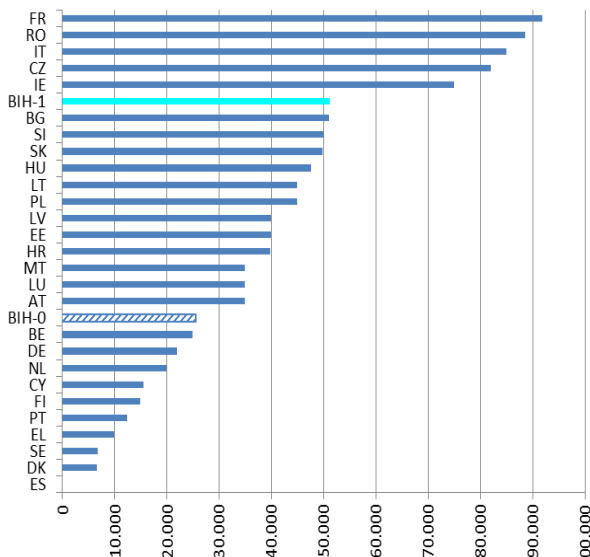
januar/februar 2024 – siječanj/veljača 2024 – јануар/фебруар 2024 – January/February 2024

У фокусу...

Након 19 година од увођења ПДВ-а Босна и Херцеговина је повећала праг за регистрацију за ПДВ-е на КМ 100.000. БиХ је годинама по висини прага била у другој половини чланица (Графикон 1, „БиХ-0“), но, повећањем прага само пет чланица ЕУ има виши праг од БиХ (Графикон 1, „БиХ-1“). Компарација за земљама региона показује да се повећањем прага БиХ нашла на просјеку региона, док је прије имала најнижи праг (Графикон 2).

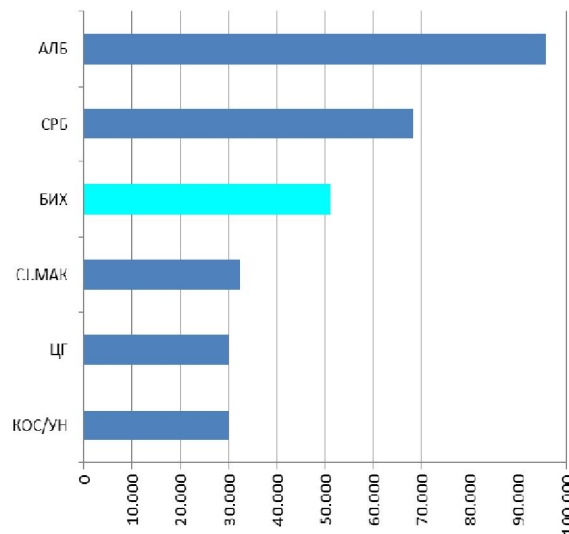
Графикон 1

Праг за регистрацију за ПДВ-е: БиХ vs ЕУ (еври)

Графикон 2

Праг за регистрацију за ПДВ-е: БиХ vs регион (еври)

Постојање прага за ПДВ-е правда се трошковима администрирања ПДВ-ом, који су неповољни за мале фирме због њиховог, углавном, фиксног карактера, али и смањењем трошкова администрирања пореске управе великог броја обвезника који у малом проценту доприносе наплати ПДВ-а. Бити изван система ПДВ-а (са прометом испод прага за регистрацију или ослобођен ПДВ-а) некад може представљати казну за пословне субјекте. Одређену корист од пословања изван система ПДВ-а могу имати само они субјекти који набављају без ПДВ-а (нпр. пољопривредне производе, цвијеће, дрво и сл.) и продају особама које нису обвезници ПДВ-а. И у таквим случајевима особе имају улазне трошкове на које је плаћен ПДВ-е (материјал, капитална добра), који се као трошак уграђује у цијену коштања и преваљује на купца. С друге стране, обвезници ПДВ-а преферирају пословање са добављачима који су у систему ПДВ-а како би могли одбити улазни ПДВ-е из набавки. Из наведеног разлога тешко је процијенити ефекте повећања прага. Добра је чињеница да је Законом о ПДВ-у омогућена добровољна регистрација за ПДВ-е за све субјекте чији је промет испод прага, а желе пословати у систему ПДВ-а.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Наплата прихода од индиректних пореза у 2023. години	2
Политика опорезивања цигарета у 2023: ЕУ vs БиХ	5
Анализа расподјеле прихода од индиректних пореза за 2023. годину	18

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Наплата прихода од индиректних пореза у 2023. години

(Припремила: Александра Регоје, стручни савјетник - макроекономиста)

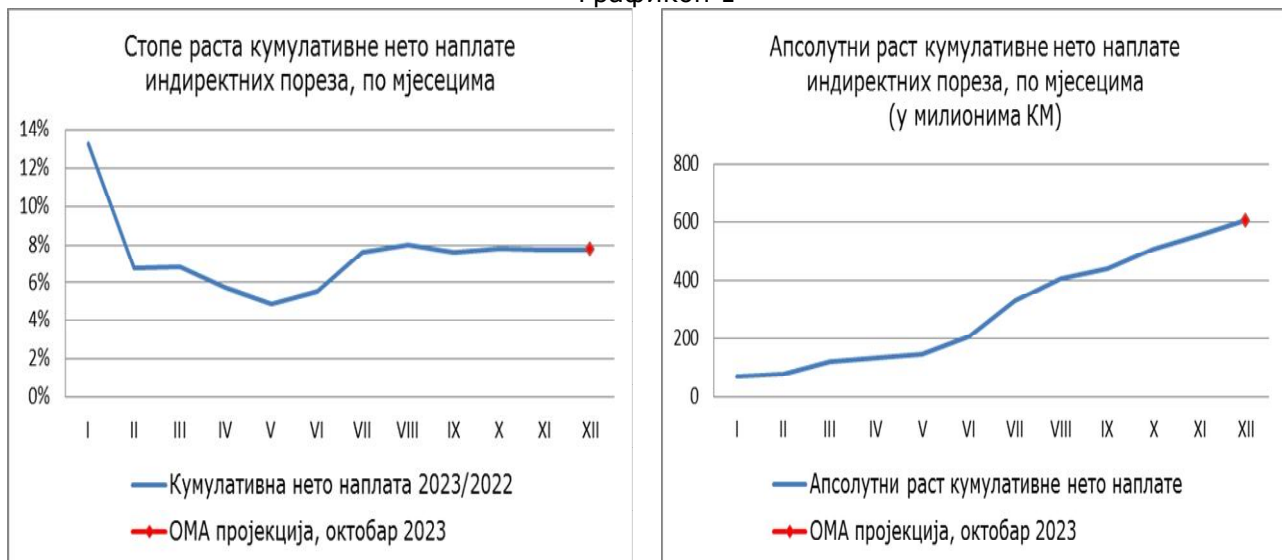
У вријеме израде овог прилога доступни су подаци о укупној бруто и нето наплати индиректних пореза на Јединствени рачун Управе за индиректно опорезивање (ЈР УИО) у 2023. години, док извјештај о наплати прихода по врстама прихода још није доступан. Стога у овом броју објављујемо кратки преглед наплате индиректних пореза у 2023. години у односу на претходну годину и дугорочне трендове. Након што буде доступан коначан извјештај по врстама прихода на ЈР УИО, у наредном броју ОМА билтена објавићемо детаљну анализу наплате индиректних пореза у 2023. години, са прегледом наплате по врстама прихода.

Наплата у 2023. години у односу на претходну годину

Бруто наплата прихода од индиректних пореза на ЈР УИО износила је 10,64 млрд КМ што је за 0,71 млрд КМ или 7,2% више од бруто наплате у претходној години. Исплате поврата износиле су 2,21 млрд КМ, а биле су за 0,11 млрд или 5,1% више него у 2022. години. Коначно, нето наплата индиректних пореза износила је 8,43 млрд КМ. Апсолутни раст нето прихода у 2023. у односу 2022. годину износио је 0,61 млрд КМ а релативни 7,8%.

У односу на пројекције Одјељења из октобра 2023. године, нето наплата индиректних пореза виша је за 7,1 мил КМ (Графикон 1). **Закључује се да су октобарске пројекције Одјељења, као и у случају претходне године¹, извршене у готово стопостотном проценту (100,08%).**

Графикон 1

Извор: Управа за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Мјесечни износи нето наплате индиректних пореза били су током цијеле 2023. године виши него у претходној, а стопе раста кретале су се у рангу од +0,9% до високих +19,4%. Посматрано у апсолутним износима, раст мјесечне нето наплате индиректних пореза кретао се у рангу од +5,3 мил КМ до +124,8 мил КМ (Графикон 2).

¹ Пројекције Одјељења за 2022. годину из октобра 2022. године извршене су у проценту 99,98%.

Графикон 2

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Уколико у обзир узмемо пројекције макроекономских показатеља за 2023. годину Дирекције за економско планирање БиХ (ДЕП) из септембра 2023. године² можемо сагледати трендове учешћа нето наплате индиректних пореза у бруто друштвеном производу и потрошњи. Процијењени удио нето наплате индиректних пореза у БДП-у порастао је за 0,21 п.п., са 17,2% у 2022. на 17,4% у 2023. години. Процијењени раст удјела нето индиректних пореза у укупној потрошњи износио је 0,34 п.п. (19,9% у 2022. и 20,3% у 2023. години). Након што буде доступан коначан извјештај по врстама прихода и званични подаци Агенције за статистику БиХ (БХАС) о макроекономским показатељима, моћи ће се израчунати колико званично износи наведени удио, те процијенити колико је на њега утицао раст ефикасности наплате прихода, а колико су износили ефекти мјера промјене политика у 2023. години.³

Наплата у 2023. години на скали дугорочних трендова

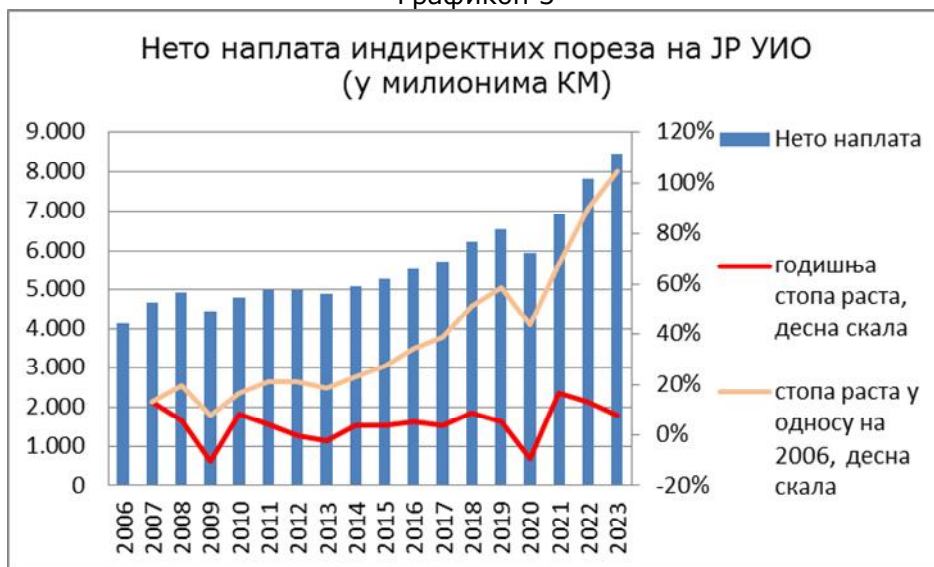
У 2023. години је наплаћен рекордни износ индиректних пореза од оснивања УИО. У односу на годину увођења ПДВ-а (2006), нето наплата је више него удвостручена (раст 104,6%). Иако су у претходне двије године забиљежене највише стопе раста нето наплате у посматраном периоду, може се закључити да је у 2023. години, без обзира на високу статистичку основицу за поређење, остварена релативно висока стопа раста прихода (Графикон 3).

Удио индиректних пореза са ЈР УИО у БДП-у је значајно варирао протеклих година. Од увођења ПДВ-а (2006) се распон овог показатеља кретао од 16,6% до 19,2%. Процијењује се да је у 2023. години износио 17,4% (Графикон 4). Динамика индиректних пореза у БДП-у зависила је од бројних фактора: кретања пореских стопа и пореске основице, ефикасности наплате пореза, кретања потрошње, али и других категорија бруто друштвеног производа (инвестиције, увоз и извоз), које осим потрошње утичу на висину називника овог показатеља.

² У вријеме израде овог прилога били су доступни званични подаци Агенције за статистику БиХ до 2022. године; БХАС, 29.12.2023. г.

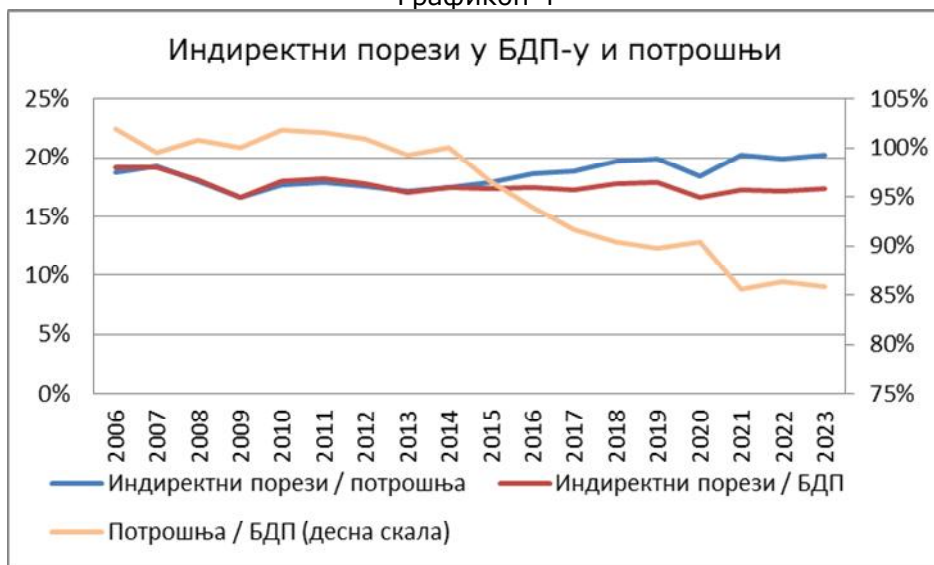
³ Међу факторима који су позитивно утицали на наплату прихода од индиректних пореза треба поменути суспензију ослобађања путарине за руднике и термоелектране, проширење опсега опорезивања пакета услуга банака, док су промјена режима плаћања акциза на дуванске прерађевине и једнократни поврат акциза на оштећене акцизне маркице за дуванске прерађевине из претходних година имали негативни ефекат на наплату.

Графикон 3

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, приказ ОМА

Графикон 4

Извор: Управа за индиректно опрезивање БиХ, БХАС и пројекције ДЕП-а за 2023. годину; приказ ОМА

Нижи удио индиректних пореза у БДП-у у посљедњим годинама у односу на почетне године након оснивања УИО може се објаснити падом удјела потрошње (која представља основицу за обрачун индиректних пореза) у БДП-у у протеклом периоду.⁴ Удио индиректних пореза у БДП-у и у потрошњи био је на приближно једнаком нивоу све до 2015. године, до када се удио потрошње у БДП-у кретао на нивоу око високих 100%. Од 2015. године је наступио тренд пада удјела потрошње у БДП-у, а процјењује се да је у 2023. години је износио 85,9%. Са падом удјела потрошње у БДП-у, од 2015. године је линија удјела индиректних пореза у БДП-у значајно испод линије њиховог удјела у потрошњи. На основу пројекција макроекономских показатеља ДЕП-а из септембра 2023. године, процјењује се да је у 2023. години остварен рекордни удио индиректних пореза у потрошњи од оснивања УИО.

⁴ Удио индиректних пореза у БДП-у може се разложити на производ: (1) удјела прихода од индиректних пореза у укупној потрошњи и (2) удјела укупне потрошње у БДП-у.

Политика опорезивања цигарета у 2023: ЕУ vs БиХ

(аутор: др Динка Антић)

УВОД

Посљедња упоредна анализа политике опорезивања цигарета у БиХ и политика чланица ЕУ односила се на 2021. годину⁵. Анализа је укључила и ефекте политика на потрошњу цигарета и наплату акциза. Из наведене анализе су се могли извући сљедећи закључци:

- (i) велики пад количина опорезивих цигарета у БиХ није изузетак, већ, напротив, правило, не само у новим чланицама ЕУ, које су пролазиле сличан тегобни пут повећања акциза на цигарете, него и у правно уређеним, развијеним чланицама ЕУ-15;
- (ii) велики број чланица ЕУ је суочен са спорим растом наплаћених прихода од акциза, неке и са стагнацијом/падом наплате, што указује на закључак да су исцрпљени фискални ефекти постојеће акцизне политике ЕУ;
- (iii) континуирани раст акциза, а тиме и малопродајних цијена цигарета, доводи до поларизације потрошача на групацију са нижим дохоцима, чија је потражња еластична и тиме увелико зависи од раста цијена цигарета, и на групацију са вишим дохоцима, чија је потражња нееластична и мање подложна промјенама цијена;
- (iv) велики пад потрошње цигарета је довео до пада прихода од акциза, које ни смањење акцизног оптерећења није могло ублажити и, коначно,
- (v) масовне миграције радноспособног становништва из нових чланица у развијене чланице ЕУ значајно доприносе паду потрошње цигарета у новим чланицама ЕУ.

У протеклих неколико година десиле су се одређене промјене у акцизним политикама чланица ЕУ, док је редефинисање акцизне политике ЕУ због пандемије одложено. С друге стране, политика опорезивања цигарета у БиХ је остала непромијењена од 2019. године. С обзиром на доступност података у чланку је извршена анализа текућих акцизних политика чланица ЕУ и БиХ у 2022. и 2023. години, а уједно је дата и компарација са ситуацијом у 2021. години.

I МИНИМАЛНИ СТАНДАРДИ ОПОРЕЗИВАЊА АКЦИЗОМ У ЕУ

Дувански производи у ЕУ се у сврху опорезивања дијеле на двије велике групе: (i) цигарете и (ii) остале дуванске прерађевине (цигаре, цигарилосе, фино резани дуван и сл.). Овакав приступ је дуго година био примијењен и у поступку правног нормирања, те су усвојене посебне директиве за сваку од ове двије групе акцизних производа, да би се тек Директивом 2011/64/EU⁶ објединила политика опорезивања за све дуванске прерађевине у ЕУ.

На нивоу ЕУ прописано је да све чланице све врсте цигарета опорезују сложеном акцизом, која укључује специфичну акцизу, обрачунату по јединици производа (за 1.000 ком цигарета), и *ad valorem* (пропорционалну) акцизу, обрачунату на основицу коју чини малопродајна цијена која укључује све порезе и ПДВ.

⁵ Више: Антић, Д. „Опорезивање цигарета: ЕУ vs БиХ“, ОМА Билтен #195/196, септембар/октобар 2021, www.oma.uino.gov.ba.

⁶ Council Directive 2011/64/EU of 21 June 2011 on the structure and rates of excise duty applied to manufactured tobacco
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

Важећа акцизна политика у ЕУ у сфери опорезивања дуванских прерађевина подразумијева следеће минималне стандарде опорезивања:

- (i) примјену сложене стопе акцизе која подразумијева примјену и *ad valorem* акцизе и специфичне акцизе;
- (ii) примјену референтне цијене цигарета која ће представљати основ за утврђивање да ли су испуњени минимални стандарди и
- (iii) дефинисање висине акцизног оптерећења цигарета која ће представљати минимални стандард опорезивања цигарета.

Минимални стандарди могу, у основи, бити дефинисани као апсолутни износ, и као такви, протеком времена могу изгубити на значају, али и реалну вриједност, имајући у виду развој економије, раст потрошње и дјеловање инфлације. С друге стране, релативни минимални стандарди су мање подложни дерогирању и погоднији су за компаративну анализу. За разлику од осталих акцизних производа ЕУ је увела обје категорије минималних стандарда за опорезивање цигарета, што вођење политике опорезивања цигарета отежава у великој мјери и тражи одређени *trade-off* између номиналних и релативних стандарда, односно балансирање између националних и ЕУ политика.

Први стандард, који је релативног карактера, подразумијева да акцизно оптерећење цигарета треба да износи најмање 60% просјечне пондерисане цијене цигарета. Увођење стандарда „60%“ од просјечне пондерисане цијене цигарета представља значајно погоршање критеријума за чланице код којих је велика дискрепанца између цијене најпопуларнијих брендова (који су најчешће и најјефтинији) и просјечне пондерисане цијене. У развијеним чланицама разлике између ове двије референтне цијене су незнатне. Други минимални стандард је новчаног карактера, а подразумијева минимални износ акцизе који је садржан у малопродајној цијени сваког бренда цигарета. Почетни износ минималног акцизног оптерећења од 60 евра је био недостижан за неке чланице већ у моменту када је прописан. Касније је износ повећан на 64 евра, а потом на 90 евра, што је представљало велики терет за нове чланице ЕУ, те су неке од њих биле суочене са макроекономским поремећајима због наглог раста цијена цигарета.

II ПОЛИТИКА ОПОРЕЗИВАЊА ЦИГАРЕТА У БИХ

Основни правни оквир текуће политике опорезивања дуванских прерађевина представља Закон о акцизама у БиХ⁷ – (у даљем тексту: „Закон“), у примјени од 01.07.2009.

У сфери опорезивања дуванских прерађевина извршене су измјене Закона 01.08.2014⁸.

Цигарете се опорезују:

- *ad valorem* (пропорционалном) акцизом, у висини од 42% малопродајне цијене (порези укључени)
- специфичном акцизом, која од 2019. износи 1,65 КМ/паклици, односно 82,50 КМ/1.000 цигарета.

⁷ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/09.

⁸ „Службени гласник БиХ“ бр. 49/14.

Графикон 1

III АНАЛИЗА АКЦИЗНЕ ПОЛИТИКЕ

3.1. Стопе акцизе

Велики број чланица⁹ је процес хармонизације акцизног оптерећења са минималним стандардима ЕУ реализовао промјеном структуре стопа акциза – смањењем стопе *ad valorem* акцизе и повећањем специфичне акцизе, водећи се циљевима здравствене политике да се из употребе елиминишу јефтине цигарете, те да се укупна потрошња цигарета смањи¹⁰.

Ad valorem акциза

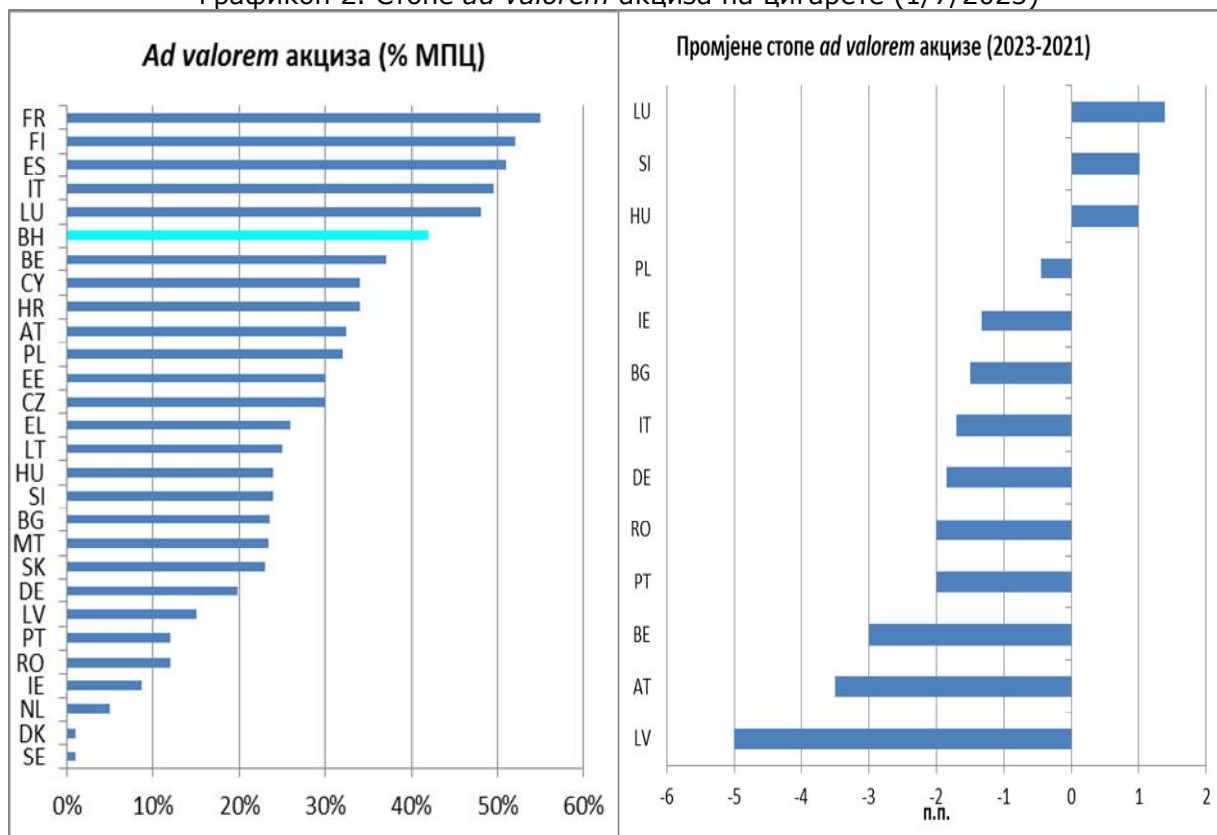
И даље најнижу стопу *ad valorem* акцизе имају Данска и Шведска, свега 1%, а највишу Француска 55% (Графикон 2, лијево). БиХ са *ad valorem* акцизом од 42% се налази при врху листе, а само пет чланица има вишу стопу.

У посљедње двије године чак 13 чланица је мијењало *ad valorem* акцизу, при чему је осам смањило стопу, Летонија чак за 5 п.п., а три су повећале стопу *ad valorem* акцизе (Графикон 2, десно).

⁹ У графиконима се користе уобичајене скраћенице за чланице: АТ-Аустрија, БЕ-Белгија, ВГ-Бугарска, CZ-Чешка, CY-Кипар, DE-Њемачка, ДК-Данска, ЕЕ-Естонија, ЕЛЛ-Грчка, ES-Шпанија, FI-Финска, FR-Француска, HR-Хрватска, HU-Мађарска, IE-Ирска, IT-Италија, LV- Летонија, LT-Литванија, LU-Луксембург, МТ-Малта, NL-Холандија, PL-Пољска, PT-Португал, RO-Румунија, SE-Шведска, SI-Словенија, SK-Словачка.

¹⁰ Напомена: Европска комисија је до 2022. интерно прикупљала и обрађивала податке о опорезивању дуванских прерађевина, које је, потом, објављивала на службеној *web* страници у збирној табели. Од 2022. не објављују се збирне табеле, а подаци за сваку од чланица се могу добити претрагом базе података Европске комисије.

Графикон 2. Стопе *ad valorem* акциза на цигарете (1/7/2023)

Извор: Европска комисија 1/3/2021 и 1/7/2023; израчун и приказ аутора

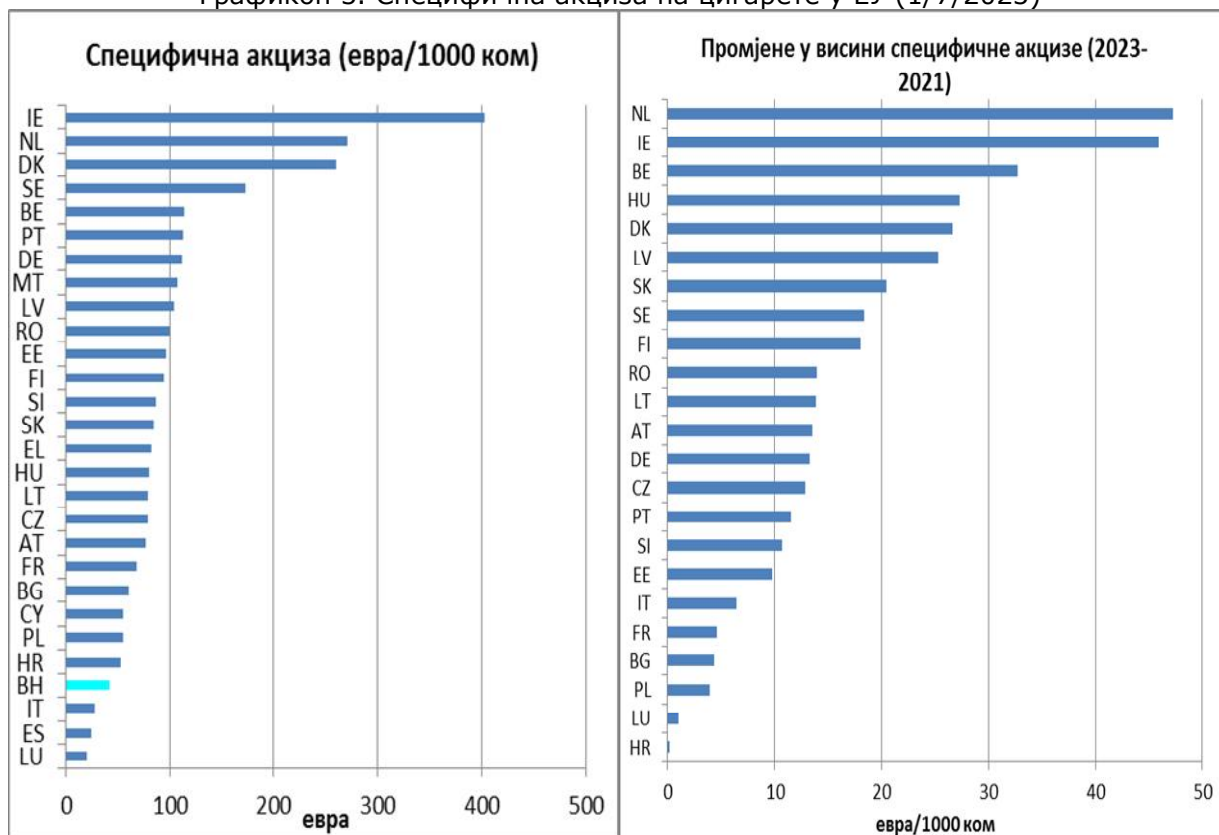
Специфична акциза

Најнижу специфичну акцизу¹¹ на цигарете тренутно има Луксембург, свега 20,14 евра / 1.000 ком, а врло високе стопе акцизе имају Ирска, Холандија, Данска и Шведска (Графикон 3, лијево). По висини специфичне акцизе БиХ се налази при дну листе. Само три чланице ЕУ имају нижу стопу специфичне акцизе од БиХ.

За разлику од *ad valorem* акцизе чак 23 чланице су у посљедње двије године повећале специфичну акцизу (Графикон 3, десно). Само Кипар, Шпанија, Малта и Грчка нису повећали специфичну акцизу. Повећање специфичне стопе акцизе не треба посматрати само у функцији оштрог опорезивања цигарета у циљу смањења пушења, већ и као потребу очувања реалне вриједности специфичне акцизе, а тиме и укупних прихода од акциза на дуванске прерађевине у условима раста инфлације након почетка рата у Украјини.

¹¹ Треба имати у виду да одређени број чланица има националне валуте, те да прерачун специфичне акцизе, као и осталих референтних величина битних за анализе, попут просјечне пондерисане малопродајне цијене, акцизног оптерећења, цијене прије опорезивања и др. зависи и од девизног курса националних валута према еврау. То значи да варијације у висини специфичне акцизе код неких чланица не морају нужно бити продукт акцизне политике чланице, већ и посљедица монетарних кретања у тој чланици. За илустрацију примјер Мађарске. Специфична акциза је у 2021. износила 24.000 форинти, а у 2023. је повећана на 29.500 форинти, што је раст од 22,9%. Но, због пада вриједности форинте у односу на евро од 2,2% специфична акциза исказана у еврима већа је за 20,3%.

Графикон 3. Специфична акциза на цигарете у ЕУ (1/7/2023)

Извор: Европска комисија 1/3/2021 и 1/7/2023; израчун и приказ аутора

3.2. Степен испуњености стандарда ЕУ

Критеријум „60%“

У односу на степен испуњености критеријума „60%“, у погледу оптерећености просјечне пондерисане малопродајне цијене цигарета (ПП МПЦ) акцизом, анализа за 2021. је показала да је испред БиХ била само Холандија од чланица ЕУ. Те године је удио акциза у ПП МПЦ у БиХ је за 12 процентних поена већи од минималног стандарда ЕУ (Графикон 4.). Анализа за 2023. је показала да су БиХ по висини пореског оптерећења ПП МПЦ претекле још двије чланице – Естонија и Финска, с тим да је удио акциза у ПП МПЦ у БиХ сада за 10 процентних поена већи од минималног стандарда ЕУ. Успоравање раста акцизног оптерећења у БиХ је посљедица задржавања истог нивоа специфичне акцизе и раста ПП МПЦ цигарета.

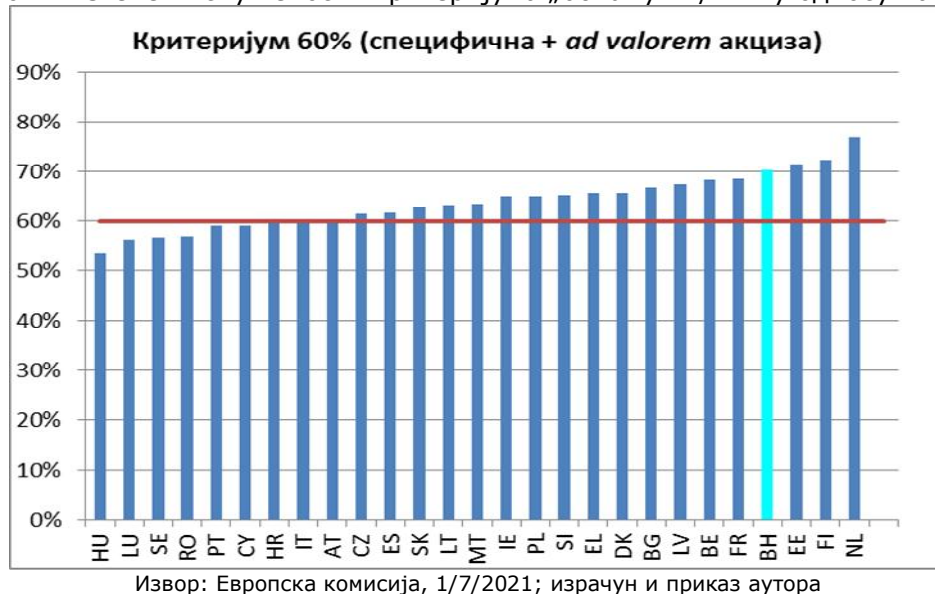
Максимална испуњеност критеријума указује на пребрз темпо хармонизације акциза са стандардима ЕУ. С обзиром на минимално акцизно оптерећење од 70% малопродајне цијене, као критеријум оптималности опорезивања цигарета којег заговара СЗО - Свјетска здравствана организација (WHO)¹², осим БиХ још само три чланице су испуниле тај критеријум СЗО када се ради о просјечној пондерисаној цијени цигарета¹³.

¹² Више: WHO. (2021). Technical Manual on Tobacco Tax Policy and Administration.

¹³ Може се претпоставити да у великом броју чланица скупље цигарете испуњавају овај критеријум СЗО.

С друге стране, ситуација у погледу испуњавања критеријума „60%“ у ЕУ се погоршала у посљедње двије године. У 2021. четири чланице ЕУ нису биле испуниле задати критеријум, а међу њима и неке од старих чланица ЕУ-15¹⁴. Према подацима из 2023. у пет чланица акцизно оптерећење цигарета се креће у распону од 53% до 57%, а у пет је на нивоу 60%. Треба имати у виду да је сталним варирањем политике опорезивања, тј. смањењем/повећањем *ad valorem* акцизе и специфичне акцизе, тешко одржавати задате стандарде, поготово јер постоје двије непознанице у вријеме процјене ефеката будућих мјера, а то су одговор дуванске индустрије и одговор потрошача.

Графикон 4. Степен испуњености критеријума „60%“ у ЕУ/БиХ у односу на ПП МПЦ

Критеријум „90 евра“

Према би испуњеност критеријума „90 евра“ требало посматрати у односу на акцизно оптерећење свих брендова цигарета у промету због опсежности статистика најчешће се прати испуњеност стандарда у односу на ПП МПЦ.

Графикон 5. показује да износ акцизе у ПП МПЦ у свим чланицама ЕУ премашује 90 евра/1000 цигарета, а сеже и до 450 евра/1000 ком. Најнижи удио акцизног оптерећења има Бугарска од 92,70 евра/1000 ком. БиХ је при дну листе, са 104,78 евра/1000 ком.

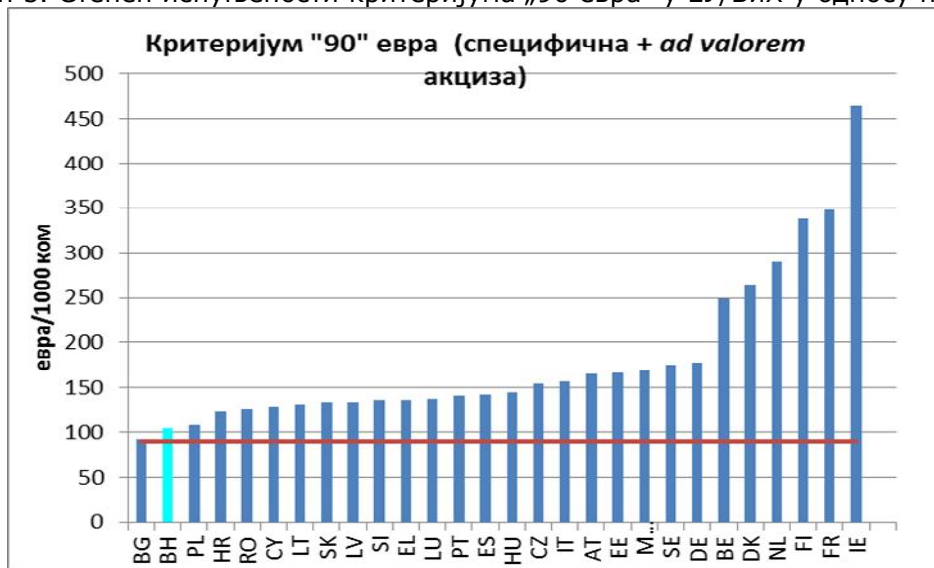
Стално варирање стопа акциза (*ad valorem* и специфичне) унутар структуре стопа у корист специфичне акцизе у посљедње двије године имало је за посљедицу раст акцизног оптерећења цигарета. По расту акцизног оптерећења ПП МПЦ у номиналном смислу БиХ се налази при дну листе (Графикон 6, лијево), за разлику од ситуације у периоду 2015-2021¹⁵ када се налазила у горњој половини листе (Графикон 6, десно.). Разлог је тај што је специфична акциза на цигарете окончањем процеса хармонизације у БиХ непромијена од 2019. године, а раст акцизног оптерећења настаје због примјене *ad valorem* акцизе на више малопродајне цијене цигарета¹⁶. С друге стране, већина чланица је повећала акцизно оптерећење цигарета у посљедње двије године (Графикон 6, лијево).

¹⁴ Уобичајена скраћеница која се користи у публикацијама у ЕУ за „старе“ чланице из Западне Европе, мада треба имати у виду да је изласком В. Британије из ЕУ прикладнија скраћеница ЕУ-14.

¹⁵ За анализу је узет период 2015-2021 како би се осигурала упоредивост БиХ са ЕУ, будући да је категорија просјечне пондерисане малопродајне цијене цигарета БиХ увела тек 2014. године.

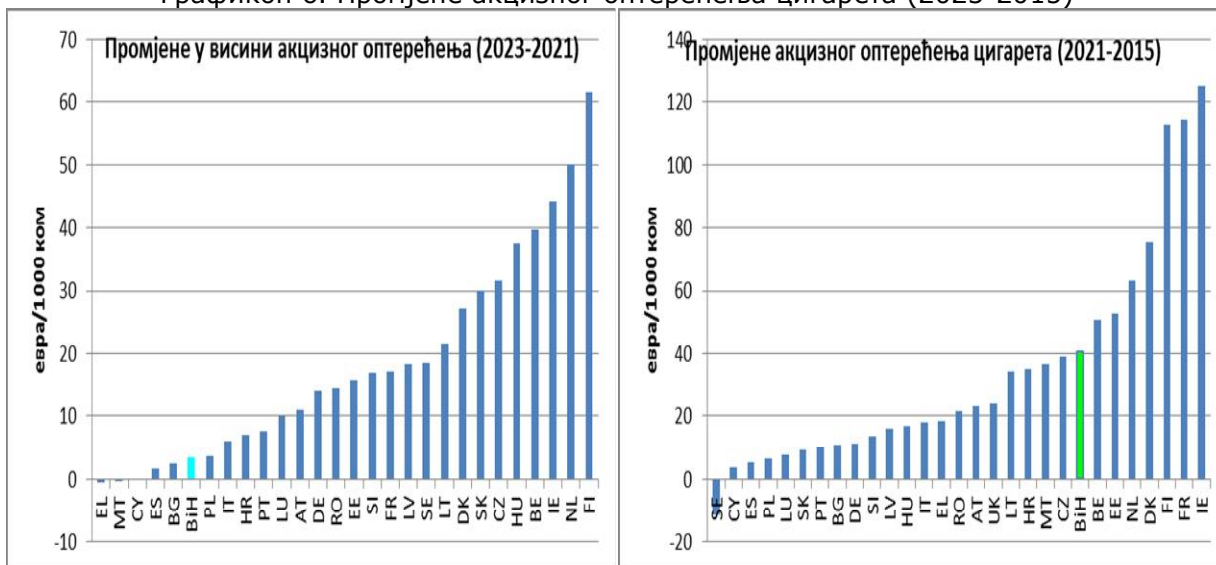
¹⁶ ПП МПЦ цигарета у 2023. је виша за 4,5% у односу на ПП МПЦ у 2021.

Графикон 5. Степен испуњености критеријума „90 евра“ у ЕУ/БиХ у односу на ПП МПЦ

Извор: Европска комисија, 1/3/2021; израчун и приказ аутора

Графикон 6. Промјене акцизног оптерећења цигарета (2023-2015)

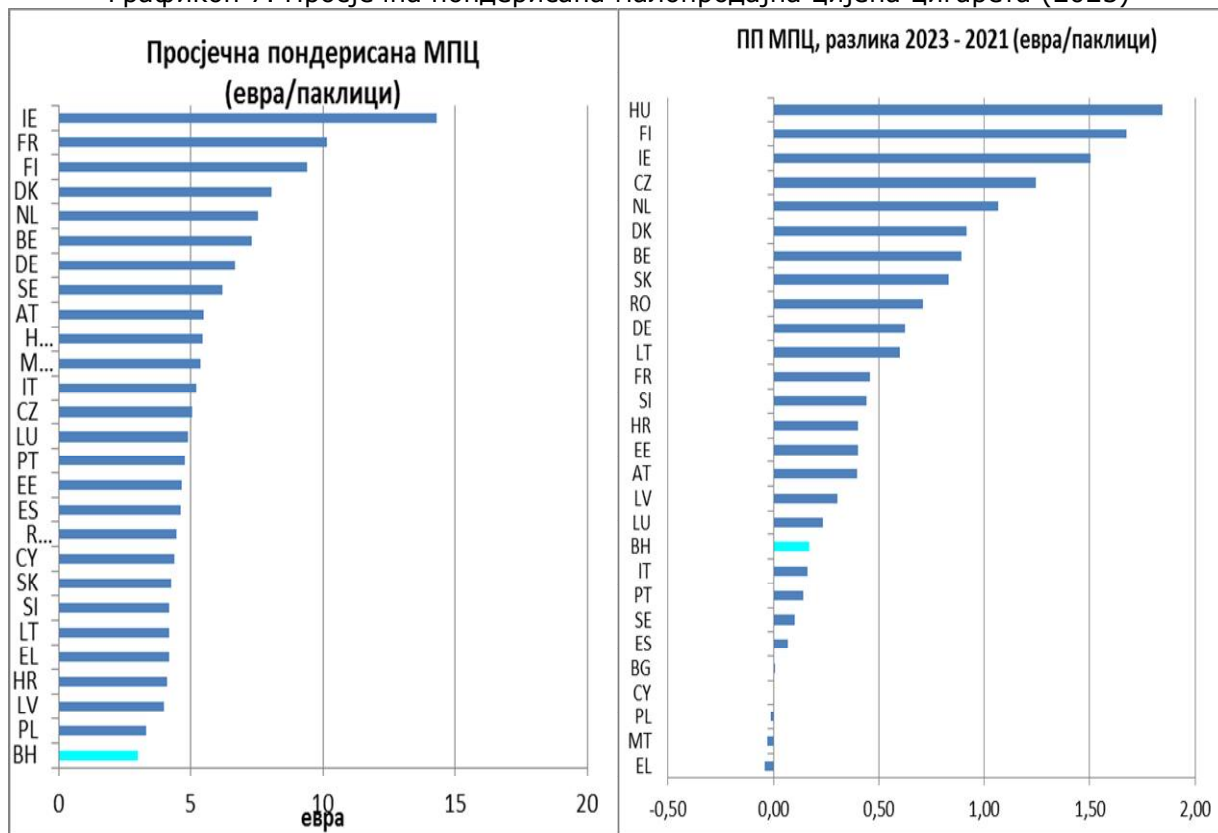
Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

3.3. Просјечна пондерисана цијена цигарета

Имајући у виду велике разлике у акцизном оптерећењу (не)испуњеност критеријума „60%“ и „90 евра“ није довољно за доношење закључака о акцизној политици земље. Преглед ПП МПЦ чланица ЕУ и поређење са БиХ показује да је у номиналном смислу, очекивано, ПП МПЦ БиХ на дну листе заједно са новим чланицама ЕУ (Графикон 7, приказ лијево). То је очекивано, због економске развијености земље и, посљедично, стандарда становништва. Међутим, с друге стране, изненађују релативни односи. Тако је, на примјер, ПП МПЦ цигарета у Словенији и Хрватској за око 30% већа него у БиХ, иако су разлике у нето дохоцима много веће. Из овога би се дало закључити да су цијене цигарета у БиХ више него што би требале бити с обзиром на стандард становништва. Међутим, за потпунију анализу потребно је

анализирати и структуру ПП МПЦ, коју чини цијена прије опорезивања и порези (акциза, ПДВ).

Графикон 7. Просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета (2023)

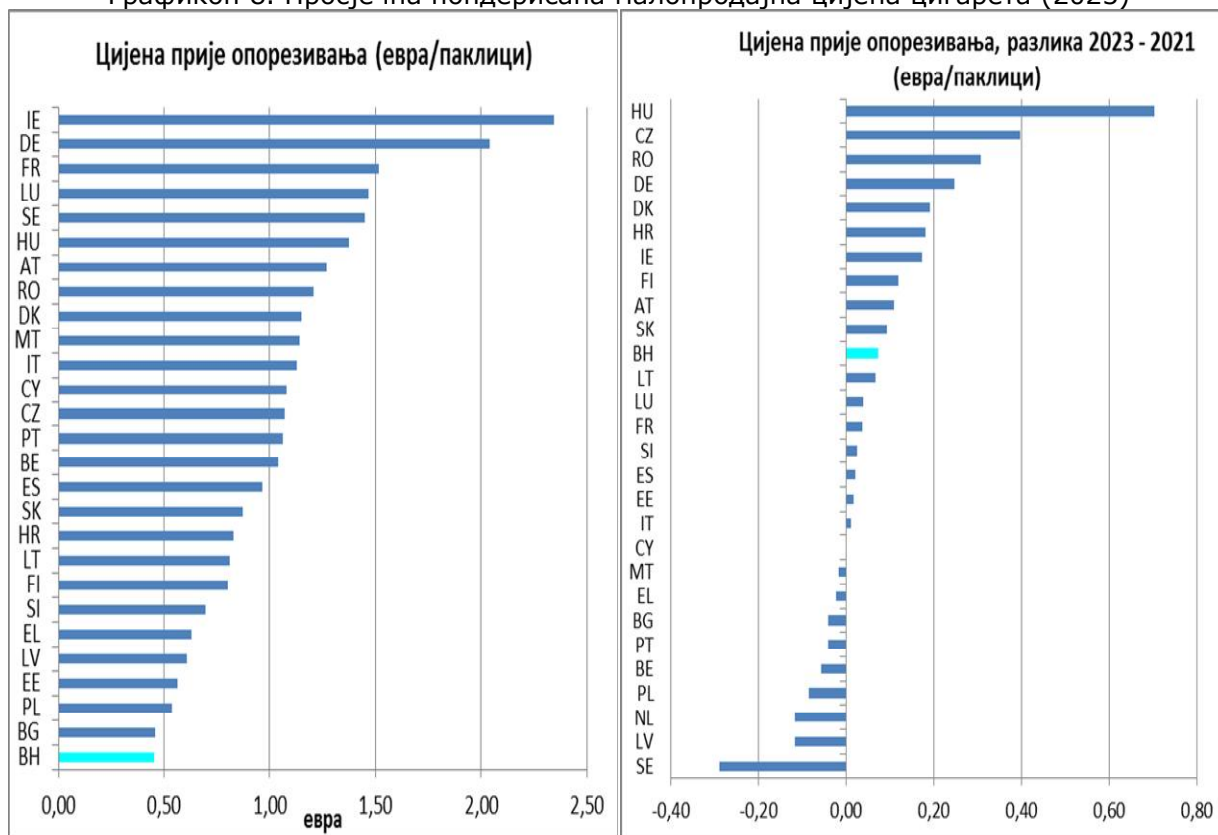

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

3.4. Цијена прије опорезивања

Цијена прије опорезивања *de facto* представља приход дуванске компаније, који укључује цијену коштања и добит/маржу. Анализа цијене прије опорезивања показује да је номинални износ цијене прије опорезивања најнижи у БиХ (Графикон 8, лијево). Од посљедње анализе БиХ је у том сегменту достигла Бугарску која је до тада имала најнижу цијену прије опорезивања. БиХ је у посљедње двије године повећала цијену прије опорезивања, док је код Бугарске забиљежено смањење цијене прије опорезивања. За доношење закључака потребна је опрезност с обзиром да се анализа врши у односу на просјечну пондерисану малопродајну цијену која је резултат кретања цијена цигарета и потрошње одређених брендова. Будући да БиХ у цијелости увози цигарете то би улазна цијена требала бити барем на нивоу цијена из других земаља, јер одражава трошкове производње истих или сличних брендова, поготово у земљама које немају властиту производњу цигарета, уз додатне трошкове транспорта. Очигледно је да се разлика између ниже цијене прије опорезивања у БиХ и више у чланицама ЕУ односи на мању добит/маржу која се остварује на тржишту БиХ.

Графикон 8. Просјечна пондерисана малопродајна цијена цигарета (2023)

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

3.5. Укупно пореско оптерећење цигарета

Укупно пореско оптерећење цигарета се састоји од акцизе и ПДВ-а. Често се приликом анализирања и дизајнирања акцизне политике занемари значај висине стопе ПДВ-а на укупно акцизно оптерећење цигарета.

Према прегледу стопа ПДВ-а у ЕУ најнижа стопа ПДВ-а од 16% се примјењује у Луксембургу. У односу на 2021. стопа ПДВ-а у Луксембургу је смањена са 17% на 16%. Од осталих чланица само је Ирска у посљедње двије године повећала стопу ПДВ-а са 21% на 23%¹⁷. Преглед, дат на Графикону 9¹⁸, указује на закључак да је стопа ПДВ-а у БиХ већа само у односу на Луксембург, а све остале чланице имају значајно вишу стандардну стопу ПДВ-а.

Сабирањем % удјела акцизног оптерећења и оптерећења ПДВ-ом добија се укупно пореско оптерећење (Графикон 10).

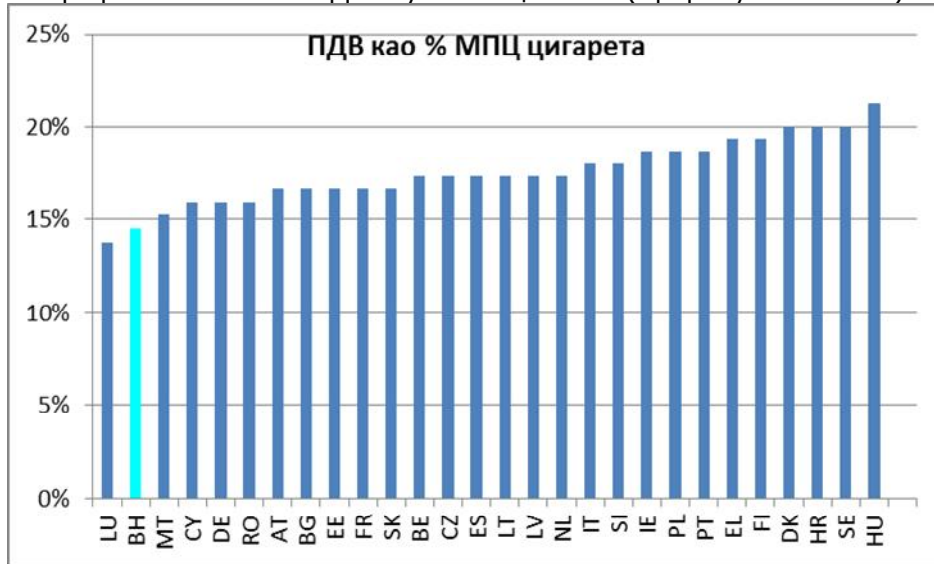
Поредећи позицију БиХ у односу на чланице ЕУ у погледу висине акцизног оптерећења цигарета као % ПП МПЦ (Графикон 5) и висине укупног пореског оптерећења (Графикон 10, лијево) уочава се да је испред БиХ у погледу укупног пореског оптерећења седам чланица. У посљедње двије године завршетком процеса хармонизације са стандардима ЕУ смањено је

¹⁷ Ирска је 1/9/2020 смањила стопу ПДВ-а са 23% на 21% привремено на 6 мјесеци, да би је поновно вратила на 23% 1/3/2021. Izvor: <https://www.revenue.ie/en/vat/vat-rates/historical-vat-rates/index.aspx>

¹⁸ Напомена: Преглед стопа ПДВ-а на Графикону 9 се односи на прерачунату стопу ПДВ-а, која се примјењује на основуци (тј. малопродајну цијену) која у себи укључује све порезе, па и ПДВ.

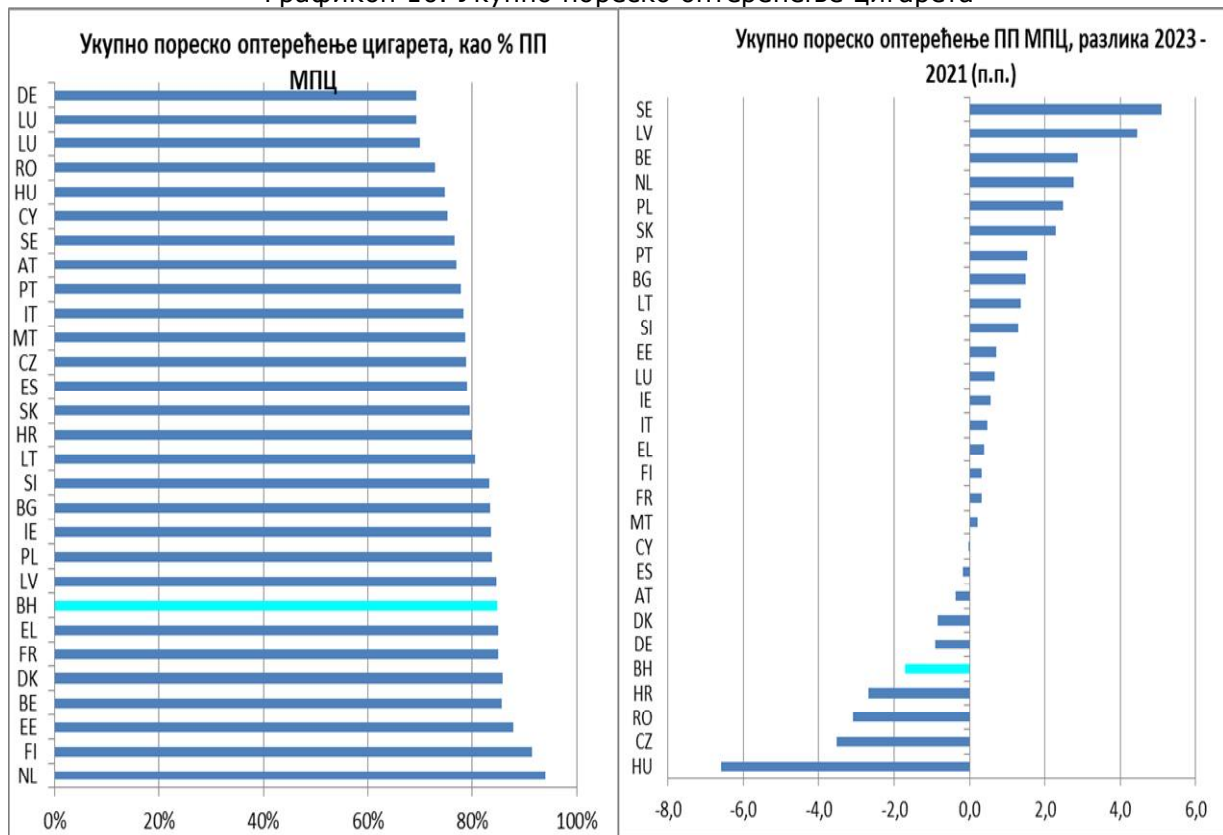
пореско оптерећење цигарета у БиХ за 3,2 п.п. док је код неких чланица дошло до раста пореског оптерећења (Графикон 10, десно).

Графикон 9. Стопе ПДВ-а у чланицама ЕУ (прерачуната стопа)

Извор: Европска комисија, 1/7/2023, приказ аутора

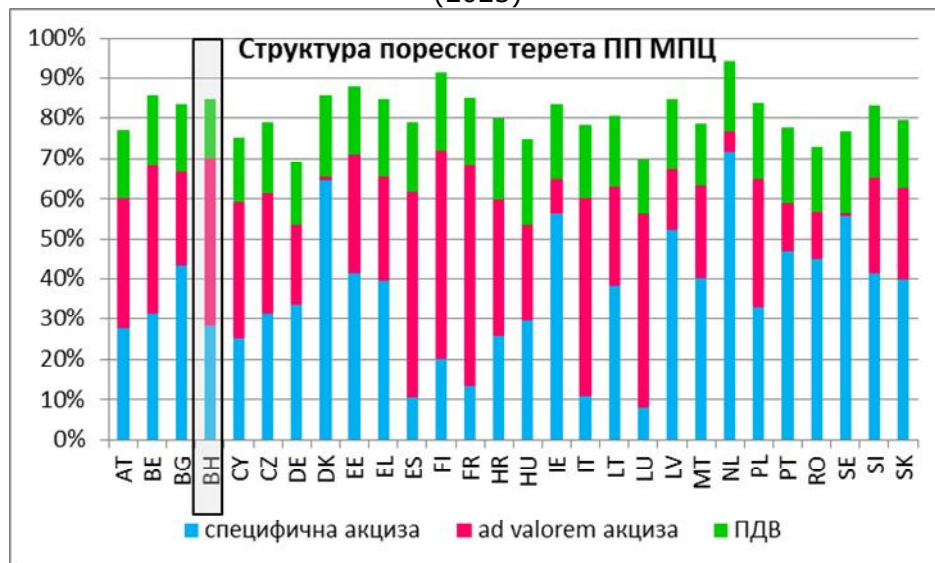
Графикон 10. Укупно пореско оптерећење цигарета

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

Преглед структуре пореског оптерећења ПП МПЦ цигарета у чланицама ЕУ показује различита тежишта акцизних политика чланица (Графикон 11). Структура пореског оптерећења у БиХ показује тежиште на *ad valorem* компоненти (*ad valorem* акциза + ПДВ), али је и избалансирана с обзиром на екстремне политике, нпр. чланица које имају *ad valorem* акцизу од 1% или чланица код којих је специфична компонента преко 70% ПП МПЦ (Холандија) или чланица у којима специфична компонента износи мање од 10% ПП МПЦ (Луксембург). Може се рећи да ниска стопа ПДВ у БиХ служи и као коректив високог акцизног оптерећења цигарета које потиче од *ad valorem* пореза.

Графикон 11. Структура пореског оптерећења просјечне пондерисане малопродајне цијене (2023)

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

С обзиром да не постоје најаве повећања стопа акциза на цигарете у БиХ **реално је очекивати наставак тренда смањења укупног пореског оптерећења цигарета у БиХ и у наредним годинама.**

Тај тренд може бити угрожен са двије стране:

- извана, усвајањем нове политике опорезивања дуванских прерађевина у ЕУ, која би подразумијевала повећање минималних стандарда опорезивања или, најмање, индексирање критеријума "90 евра" стопом инфлације, или
- изнутра, радикалном промјеном политике стопа ПДВ-а у БиХ, код које би евентуално увођење снижене стопе захтијевало значајан раст стандардне стопе како би се одржао исти ниво прихода од ПДВ-а.

Да ли ће се десити спољни фактори зависи од постизања консензуса у ЕУ, те, посљедично, консензуса у БиХ у вези нове политике опорезивања дуванских прерађевина. С друге стране, за измјену политике стопа ПДВ-а потребан је политички консензус¹⁹ унутар БиХ, а уколико би се и постигао, нужне су вишемјесечне техничке припреме за имплементацију диференцираних стопа ПДВ-а. Имајући све то у виду може се очекивати задржавање постојећих политика и у наредним годинама које осигуравају наставак тренда смањења пореског оптерећења цигарета.

¹⁹ За измјене политике ПДВ-а и акциза је нужна већина гласова чланова Управног одбора Управе за индиректно опорезивање и у оквиру већине глас оба ентитетска министра финансија.

УМЈЕСТО ЗАКЉУЧКА

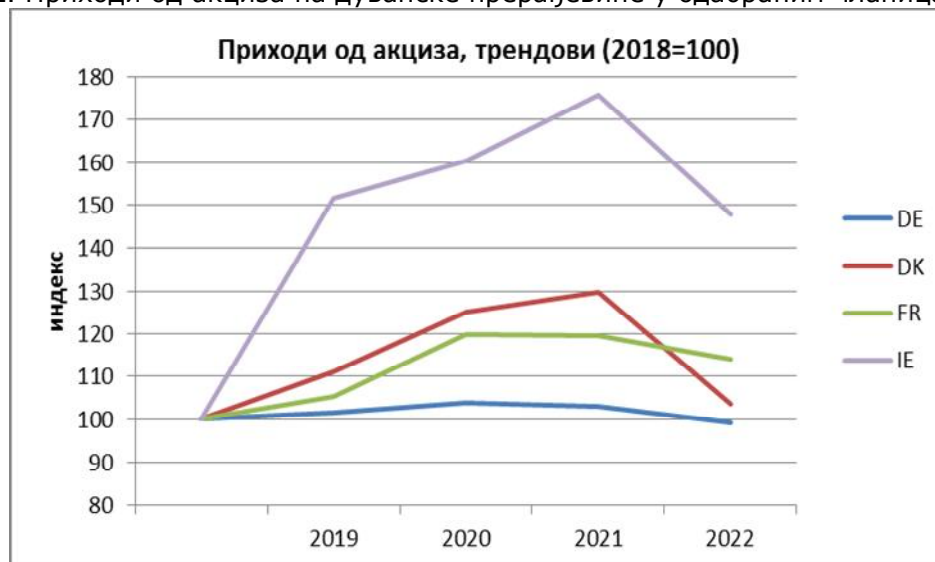
Политика опорезивања цигарета у БиХ је непромијењена од 2019. године, за разлику од чланица ЕУ које су и протекле двије године наставиле са подешавањем акцизних политика. Једне, махом развијеније, су повећавале акцизе, док су друге смањивале пореско оптерећење цигарета. Оцјену о ефектима измјена политике стопа у чланицама ЕУ на потрошњу цигарета и наплату акциза у овом моменту није могуће дати, јер се подаци о потрошњи и наплаћеним приходима у 2022. доступни само за седам чланица²⁰. Имајући у виду динамику објаве података оцјене о ефектима примјене стопа утврђених током 2023. године могу се очекивати тек за годину-двје²¹. С обзиром на све наведено могућа је само ограничена анализа за наведене чланице, којом би се илустровали главни трендови.

Потребан је дужи период да би се сагледали ефекти измјена стопа на наплату прихода. Из тог разлога за анализу су узети подаци о наплати прихода за наведених седам чланица од 2018. до 2022. године, а политика стопа акциза се односи на период 2018 – 2021 имајући у виду *ex post* ефекат акцизне политике на наплату акциза.

Наведене чланице у датом периоду нису мијењале стопу ПДВ-а. Осим Њемачке све наведене чланице су у 2021. повећале специфичну акцизу, посматрано у односу на 2018., а међу њима Данска и Француска чак за 47% и 30%, респективно. С друге стране, *ad valorem* акцизу у истом периоду највише је повећала Француска, за 5,3 п.п., Ирска за 1,1 п.п., а Њемачка и Италија за 0,3 и 0,2 п.п. респективно.

Примјетан је велики пад прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2022. у чланицама које су знатно повећале стопе акциза (Француска, Данска, Ирска), док је наплата акциза у Њемачкој, након благог раста за вријеме пандемије пала на ниво у 2018. (Графикон 12).

Графикон 12. Приходи од акциза на дуванске прерађевине у одабраним чланицама, трендови

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

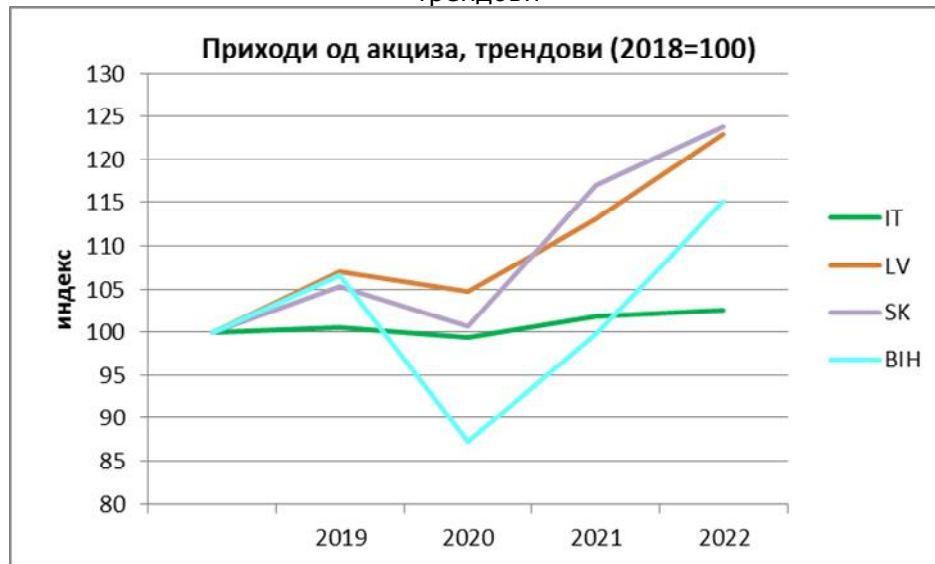
На другој страни, наплата прихода од акциза у Летонији, Словачкој и Италији има тренд раста у 2021. и 2022. години, што се може повезати са блажом акцизном политиком

²⁰ Податке за 2022. су објавиле Њемачка, Данска, Француска, Италија, Ирска, Летонија и Словачка.

²¹ За разлику од БиХ, која прописује стопе акциза са примјеном од 1. јануара наредне године, чланице обично мијењају стопе акциза 1. марта или 1. јула текуће године.

(Графикон 13). Уз ове три чланице слични позитивни трендови остварени су и у БиХ, која је посљедњи пут повећала специфичну акцизу на цигарете у 2019. години.

Графикон 13. Приходи од акциза на дуванске прерађевине у БиХ и одабраним чланицама, трендови

Извор: Европска комисија, база података; израчун и приказ аутора

Из горње кратке анализе може се закључити да су посљедице амбивалентне политике чланица на наплату прихода од акциза дивергентне. Чланице које повећавају акцизе биљеже пад, а друге, које акцизе повећавају блажим темпом, остварују раст прихода од акциза.

Чланице које у кратком периоду значајно повећају акцизно оптерећење су свјесне негативних посљедица такве политике на наплату прихода. Имајући то у виду може се закључити да се у ЕУ, у ствари, радикално разликују циљеви опорезивања цигарета. У фокусу опорезивања цигарета у развијеним чланицама, међу којима предњаче скандинавске земље, нису приходи од акциза већ елиминација пушења. С друге стране, и поред прокламованих еколошких и здравствених циљева, мање развијене чланице и даље у фокусу имају традиционални фискални циљ – убрати што више прихода од акциза. Коначно, засебну групацију чине чланице које имају сопствену производњу цигарета и које из економских разлога, у циљу заштите домаће производње и радних мјеста, задржавају високу стопу *ad valorem* акцизе и на тај начин споријим темпом повећавају акцизно оптерећење.

Имајући у виду различите циљеве опорезивања у чланицама, који су међусобно у конфликту, биће тешко постићи консензус у расправама које се воде у вези са редефинисањем постојећих минималних стандарда опорезивања цигарета у ЕУ.

Анализа расподеле прихода од индиректних пореза за 2023. годину

(пише: Мирјана Поповић, стручни савјетник – макроекономиста)

Сажетак

Анализа расподеле прихода од индиректних пореза за 2023. годину наставак је анализа објављених у претходним бројевима билтена Одјељења²². Анализом су представљени трендови кретања расподеле прихода од индиректних пореза у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ) за период 2021-2023. година приказани на годишњем нивоу²³. Фокус анализе је систем расподеле по вертикалној структури, а у складу са прописаном методологијом и поступком расподеле. Анализом је такође приказана и расподела прихода од путарине за аутопутеве за исти период²⁴.

1. Расподела прихода од индиректних пореза за период 2021-2023. година

1.1. Расподела бруто прихода корисницима

Бруто приходи од индиректних пореза су укупно прикупљени приходи на јединственом рачуну²⁵ намијењени за поврате који имају приоритет приликом расподеле, као и приходи намијењени за расподелу институцијама БиХ, Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту. Укупан износ средстава намијењен за расподелу ентитетима и Брчко Дистрикту укључује износ намијењен за финансирање спољног дуга.

Највеће издвајање у структури поврата у 2023. години од 97,5% односи се на укупан поврат ПДВ-а, од чега се 92,2% односи на поврат ПДВ-а пореским обвезницима који према својим ПДВ пријавама остварују право на поврат, док се 5,3% односи на поврат ПДВ-а међународним организацијама. Знатно мање издвајање у укупном поврату од 2,1% односи се на поврат акцизе и издвајање од 0,4% које се односи на поврат по рјешењима из царинског поступка.

Графиком 1 приказано је учешће у структури поврата у 2023. години.

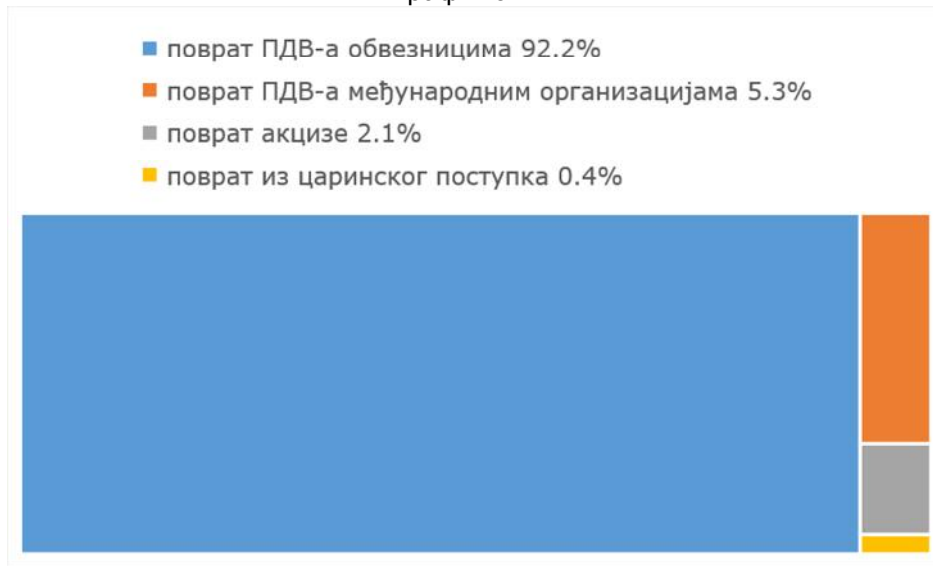
²² О систему расподеле индиректних пореза у БиХ више у: Поповић, М. (2019). "Анализа расподеле прихода од индиректних пореза за период 2006-2018. година - трендови и структура". ОМА билтен бр. 168/169

²³ Ранијим анализама расподеле прихода од индиректних пореза, те посљедњом Анализом расподеле прихода од индиректних пореза за 2022. годину објављеној у ОМА билтену бр. 211/212 приказана је годишња расподела ових прихода за период 2006-2022. година чиме је обухваћена појава више шокова у одређеним годинама и анализиран њихов утицај на приходе од индиректних пореза.

²⁴ Анализом расподеле прихода од индиректних пореза за 2022. годину – трендови и структура објављеној у ОМА билтену бр. 211/212 обухваћен је период расподеле прихода од путарине за аутопутеве 01.07.2009.-31.12.2022. година са фокусом на расподелу ових прихода из 2022. године у односу на расподелу из 2021, 2020, 2019. као и 2017. (година која представља годину прије измјена законске регулативе).

²⁵ ПДВ, царине, акцизе, путарина 0,15 КМ

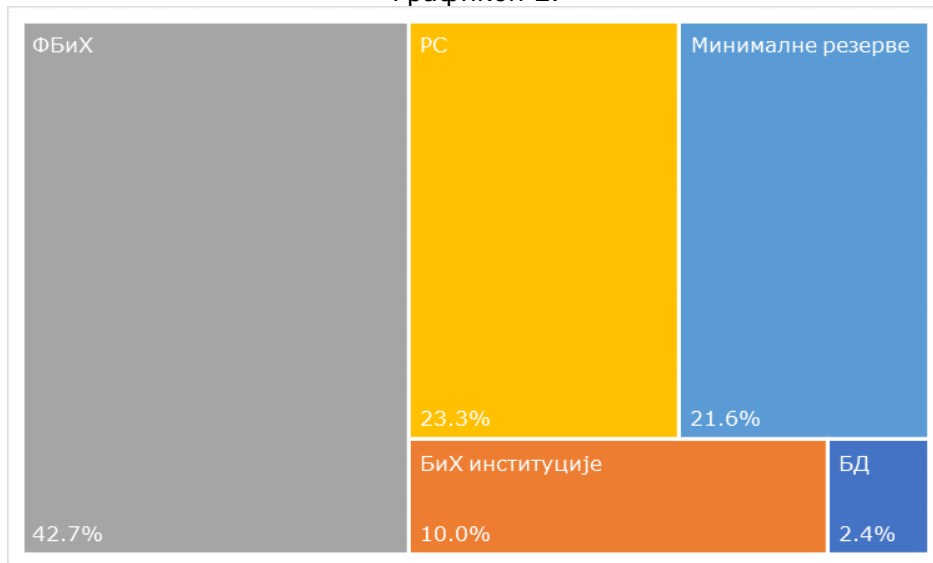
Графикон 1.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Након извршених поврата, преостали износ укупно прикупљених прихода се умањује за износ намијењен за минималне резерве, а чије је учешће у укупним приходима преосталим након извршеног поврата у 2023. години 21,6% (графикон 2 и 3).

Графикон 2.

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

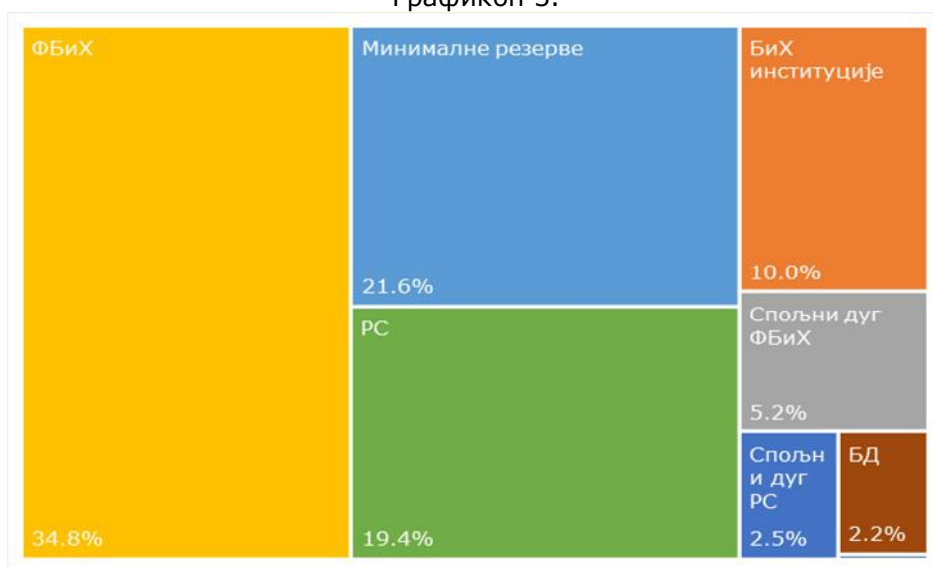
Након издвајање дијела прихода намијењених за минималне резерве, издваја се и дозначава припадајући фиксни износ прихода намијењених за финансирање институција БиХ, а који у 2023. години обухвата 10,0% укупног учешћа у приходима од индиректних пореза (графикон 2 и 3).

Преостали износ након одбијања износа за минималне резерве и износа који припада буџету институција БиХ, представља износ за расподјелу ентитетима и Брчко Дистрикту који обухвата износ намијењен за финансирање спољног дуга (графикон 2).

Графиконом 2 приказано је учешће у расподјели прихода Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту укључујући износ за финансирање спољног дуга, као и учешће у расподјели прихода намијењених за минималне резерве и финансирање институција БиХ.

Графиконом 3 приказано је учешће у расподјели прихода ентитетима и Брчко Дистрикту након издвајања дијела средстава који се односи на финансирање спољног дуга, учешће у расподјели прихода намијењених за финансирање спољног дуга ентитета и Брчко Дистрикта, као и учешће у расподјели прихода намијењених за минималне резерве и финансирање институција БиХ.

Графикон 3.

Напомена: ■ Спољни дуг БД 0,1%

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Расподјела ентитетима врши се према унапријед утврђеним коефицијентима расподјеле на кварталном нивоу²⁶, док је коефицијент за расподјелу Брчко Дистрикту фиксан²⁷.

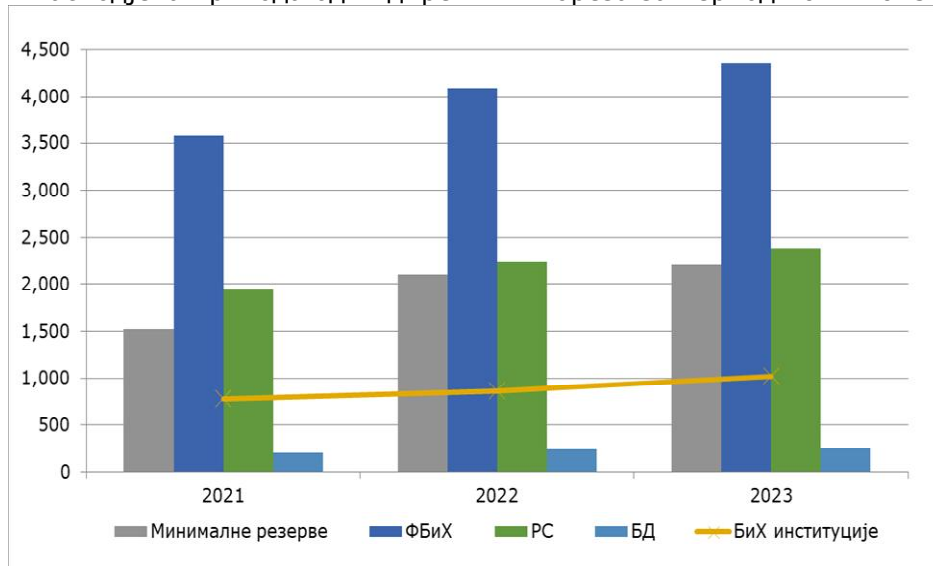
Графиконом 4 приказано је кретање расподјеле прихода од индиректних пореза за период 2021-2023. година, у милионима КМ²⁸.

²⁶ Однос суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама обвезника на територији датог ентитета, односно датог корисника прихода и суме крајње потрошње исказане у ПДВ пријавама на цијелој територији БиХ.

²⁷ С обзиром да представник Брчко Дистрикта има статус посматрача у Управном одбору УИО, те гласањем не учествује у одлучивању о расподјели прихода од индиректних пореза са јединственог рачуна, Високи представник је, штитећи фискалну аутономију коју је Брчко имало прије реформе система индиректног опорезивања, одлуком од 01.06.2007. године наметнуо фиксни коефицијент за Брчко Дистрикт у висини од минимално 3,55% или најмање 124 милиона КМ годишње у апсолутном износу.

²⁸ Износ бруто прихода искључује приходе од намјенске путарине.

Графикон 4. Расподјела прихода од индиректних пореза за период 2021-2023 (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У поређењу са 2022. годином, највећи раст у 2023. години забиљежен је приликом расподјеле институцијама БиХ 17,9%²⁹, док је Републици Српској распоређено 6,6% више, Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту по 6,5% више, те 5,1% више ових прихода намијењених за минималне резерве.

Уколико се упореди расподјела ових прихода по корисницима у 2023. години са 2021. годином примјетан је највећи раст намијењен за минималне резерве 44,5%, затим раст ових прихода намијењен за финансирање БиХ институција 30,8%³⁰. Републици Српској је у 2023. години распоређено 22,2% више, Брчко Дистрикту 21,9% те Федерацији БиХ 21,8% више прихода од индиректних пореза у односу на 2021. годину.

Табелом 1 приказано је учешће у расподјели прихода од индиректних пореза за период 2021-2023. година.

Табела 1.

у %	2021	2022	2023
Минималне резерве	19.0	22.0	21.6
БиХ институције	9.7	9.1	10.0
ФБиХ	44.5	43.0	42.7
РС	24.3	23.5	23.3
БД	2.5	2.4	2.4
Укупно	100	100	100

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Табелом 2 приказана је разлика у учешћу у расподјели прихода од индиректних пореза у п.п. за 2023. годину у поређењу са годинама које су одређене за поређење у сврху ове анализе.

²⁹ Износ намијењен за финансирање институција БиХ на годишњем нивоу у 2023. години повећан је на 1.020,5 милиона КМ са 865,5 милиона КМ колико је износио у 2022. години.

³⁰ Износ намијењен за финансирање институција БиХ на годишњем нивоу у 2023. години повећан је на 1.020,5 милиона КМ са 780,0 милиона КМ колико је износио у 2021. години.

Табела 2.

проmjена у п.п.	Индекс (2023-2022)	Индекс (2023-2021)
Минималне резерве	-0.4	2.6
БиХ институције	0.9	0.3
ФБиХ	-0.3	-1.9
РС	-0.1	-0.9
БД	0.0	-0.1

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У односу на 2022. годину, у 2023. години је смањено учешће у расподјели намијењено за минималне резерве (-0,4 п.п.) као и учешће Федерације БиХ (-0,3 п.п.) те учешће Републике Српске (-0,1 п.п.), док је учешће у расподјели намијењено за финансирање институција БиХ повећано (0,9 п.п.). Учешће у расподјели прихода од индиректних пореза намијењених Брчко Дистрикту у 2023. години задржано је на нивоу учешћа из 2022. године.

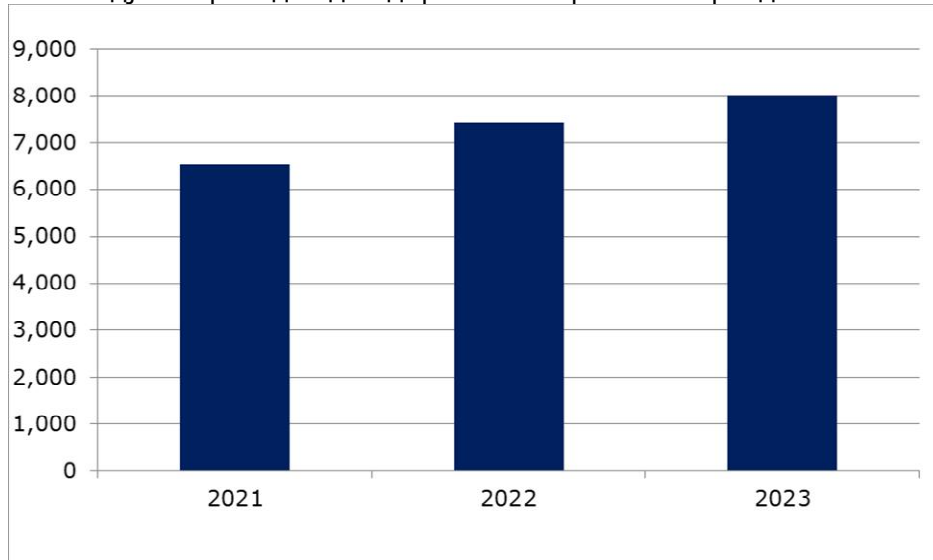
У поређењу са 2021. годином, у 2023. години је смањено учешће Федерације БиХ (-1,9 п.п.), учешће Републике Српске (-0,9 п.п.) и учешће Брчко Дистрикта (-0,1 п.п.), док је учешће у расподјели намијењено за минималне резерве веће (2,6 п.п.), као и учешће у расподјели намијењено за финансирање БХ институција (0,3 п.п.).

1.2. Расподјела нето прихода корисницима

Преостали износ након издвојеног дијела средстава намијењеног за минималне резерве обухвата износ нето прихода од индиректних пореза који је намијењен за расподјелу корисницима: БХ институције, Федерација БиХ, Република Српска и Брчко Дистрикт³¹.

Графиком 5 приказани су укупно распоређени нето приходи од индиректних пореза за период 2021-2023. година, у милионима КМ.

Графикон 5. Расподјела прихода од индиректних пореза за период 2021-2023 (у мил. КМ)

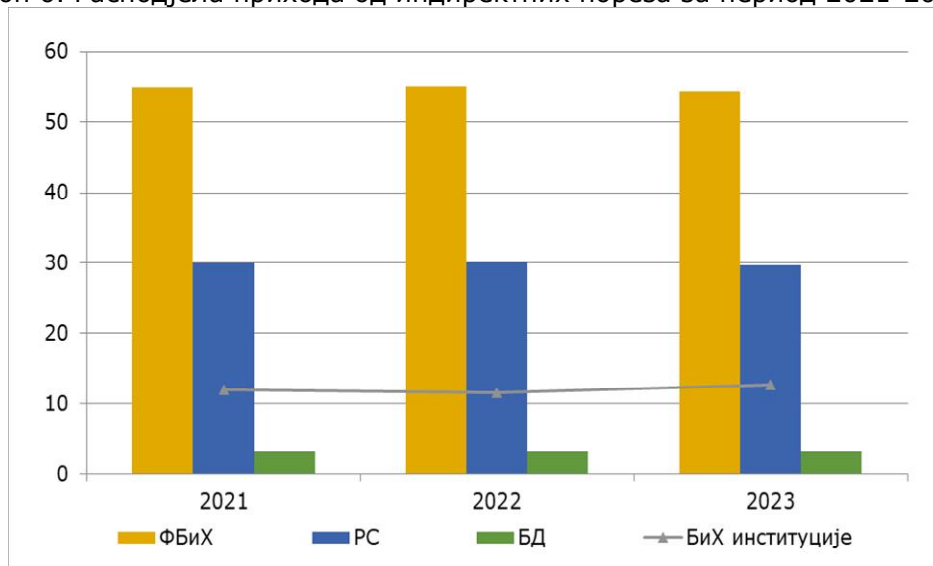
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

³¹ Укључујући спољни дуг ентитета и Брчко Дистрикта

У посматраном периоду нето приходи од индиректних пореза имају тенденцију раста на годишњем нивоу. Негативан утицај на прикупљање и распоdjелу прихода од индиректних пореза у 2020. години имала је појава пандемије Covid-19, када је забиљежен огроман пад прихода од индиректних пореза. Опоравак привреде од пандемије, односно мјера у борби против ширења вируса, за посљедицу је имао висок раст наплате а тиме и распоdjеле ових прихода у 2021. години. Упркос снажном опоравку прихода у 2021. години, и у наредне двије године су остварене релативно високе стопе њиховог раста. Глобална инфлација у 2022. години довела је до знатног повећања цијена, убрзања новчаних токова, те повећања прихода од индиректних пореза у земљи намијењених за распоdjелу корисницима. Раст инфлације проузрокован различитим дешавањима на свјетском тржишту као што су рат између Русије и Украјине, немири на Блиском истоку, као и други геополитички фактори који за посљедицу имају поремећаје у ланцима снабдијевања и раст цијена, утицали су на раст нето прихода од индиректних пореза распоређен корисницима у 2023. години. Тако је, у посљедњој години забиљежен историјски максимум укупних нето прихода од индиректних пореза намијењен за распоdjелу корисницима који су у односу на 2022. годину већи за 7,8%, док су у односу на 2021. годину ови приходи већи за 23,0%.

Графиконом 6 приказано је учешће у распоdjели нето прихода од индиректних пореза корисницима: БХ институције, Федерација БиХ, Република Српска и Брчко Дистрикт³², за период 2021-2023. година. Највеће учешће у распоdjели ових прихода има Федерација БиХ, затим Република Српска, институције БиХ и Брчко Дистрикт.

Графикон 6. Распоdjела прихода од индиректних пореза за период 2021-2023 (у %)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

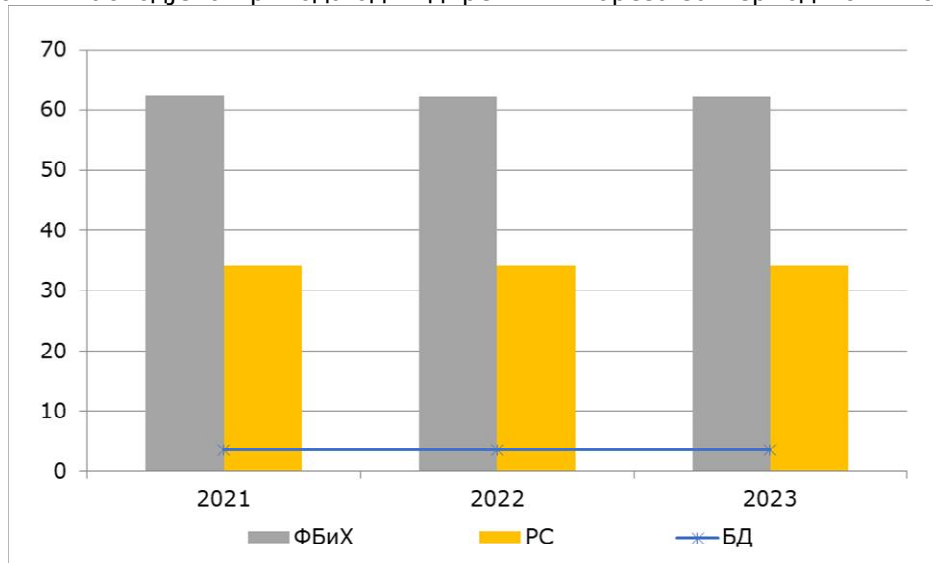
Графиконом 7 приказано је учешће у распоdjели нето прихода од индиректних пореза ентитетима и Брчко Дистрикту³³ у периоду 2021-2023. година након издвајања припадајућег дијела институцијама БиХ.

³² Укључујући спољни дуг ентитета и Брчко Дистрикта

³³ Укључујући спољни дуг ентитета и Брчко Дистрикта

Графикон 7. Расподјела прихода од индиректних пореза за период 2021-2023 (у %)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Учешће ентитета у расподјели одређено је на основу коефицијената за расподјелу базираних на крајњој потрошњи, док је учешће Брчко Дистрикта дефинисано фиксним коефицијентом за расподјелу. У посматране три године нема значајнијих осцилација у коефицијентима за расподјелу нето прихода од индиректних пореза ентитетима на годишњем нивоу. Федерација БиХ је забиљежила највеће учешће у расподјели ових прихода у 2021. години, а најмање учешће у 2023. години у корист Републике Српске.

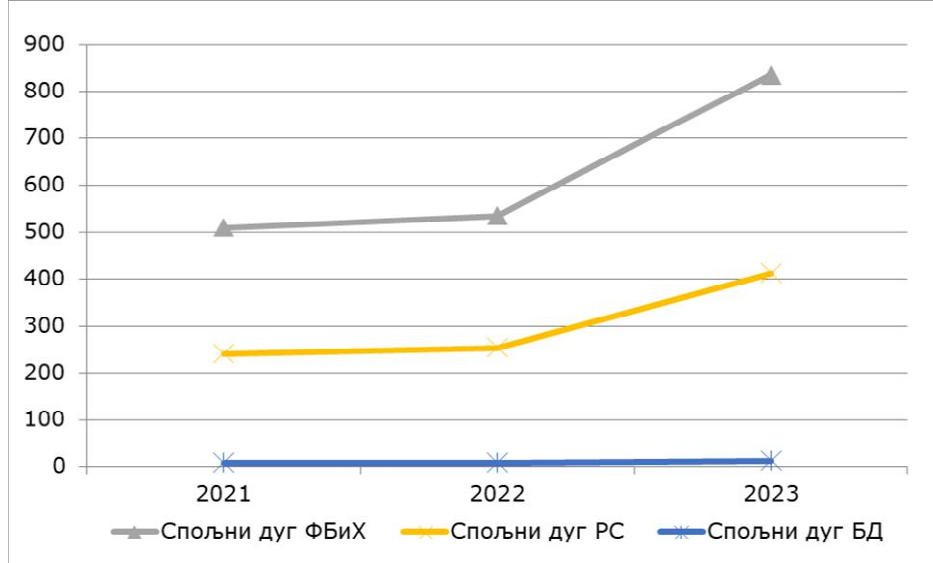
2. Спољни дуг

Након што се од укупно прикупљених бруто прихода издвоје припадајућа средства намијењена за минималне резерве, те након што се издвоји припадајући износ за финансирање институција БиХ, приоритетно се, а прије расподјеле у буџете ентитета и Брчко Дистрикта, издваја износ за финансирање спољног дуга. У складу са динамиком доспијећа, износ намијењен за финансирање спољног дуга се одузима од укупних средстава намијењених за расподјелу ентитетима и Брчко Дистрикту. Иако је спољни дуг према страним кредиторима евидентиран као обавеза БиХ, он је обавеза ентитета и Брчко Дистрикта, те се на основу тога износ за његово финансирање не расподјељује у буџете ентитета и Брчко Дистрикта³⁴.

Графиконом 8 приказано је кретање расподјеле прихода од индиректних пореза намијењених за финансирање спољног дуга у периоду 2021-2023. година, у милионима КМ.

³⁴ План отплате и динамика плаћања одређена је распоредом Министарства финансија и трезора БиХ, док процедуру плаћања врши Централна банка као фискални агент.

Графикон 8. Отплата спољног дуга за период 2021-2023 (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

У складу са раније преузетим међународним обавезама и динамиком отплате спољног дуга, највећа отплата ентитета и Брчко Дистрикта у посматраном периоду на годишњем нивоу забиљежена је у 2023. години. Тако је, у 2023. години Федерација БиХ отплатила 55,9% више, Република Српска 61,6% више, те Брчко Дистрикт 48,5% више спољног дуга у односу на отплату овог дуга у 2022. години. У поређењу са 2021. годином, Федерација БиХ је отплатила 63,7% више, Република Српска 70,1% више, док је отплата спољног дуга Брчко Дистрикта 57,7% већа у 2023. години.

Табелом 3 приказано је учешће ентитета и Брчко Дистрикта у укупним издвајањима за отплату спољног дуга за период 2021-2023. година.

Табела 3.

у %	2021	2022	2023
Спољни дуг ФБиХ	67.2	67.1	66.4
Спољни дуг РС	31.9	31.9	32.7
Спољни дуг БД	0.9	1.0	0.9
Укупно	100	100	100

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Табелом 4 приказана је разлика у учешћу у укупним издвајањима за отплату спољног дуга за 2023. годину у поређењу са претходном 2022. годином као и у поређењу са 2021. годином. Из табеле се долази до сазнања да је учешће ентитета и Брчко Дистрикта у 2023. години веће у односу на 2022. и у односу на 2021. годину.

Табела 4.

промјена у п.п.	Индекс (2023-2022)	Индекс (2023-2021)
Спољни дуг ФБиХ	298.8	324.3
Спољни дуг РС	156.7	169.3
Спољни дуг БД	3.7	4.2

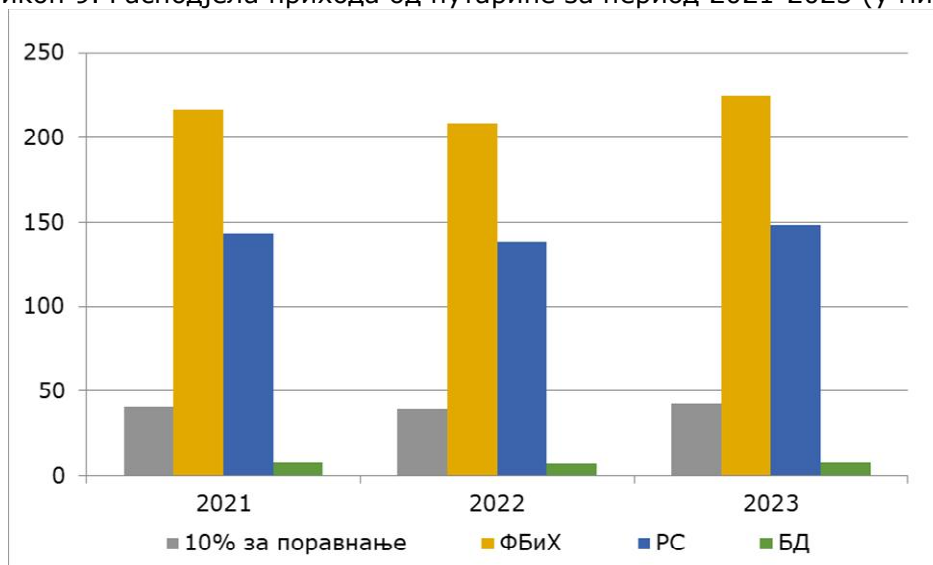
Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

3. Приходи од путарине за аутопутеве

Приходи од путарине³⁵ прикупљају се на посебан подрачун у оквиру јединственог рачуна који је отворен код Централне банке БиХ, а њихова распоdjела врши се у складу са Законом о уплатама на јединствени рачун и распоdjели прихода³⁶. Од укупно наплаћених прихода, 10% остаје на подрачуну јединственог рачуна и служи за поравнање прихода по утврђивању коначне методологије распоdjеле, док се преосталих 90% дијели између ентитета и Брчко Дистрикта према утврђеним процентима - Федерација БиХ 59%, Република Српска 39%, Брчко Дистрикт 2%³⁷.

Графиконом 9 приказан је износ који је према прописаној методологији распоређен у периоду 2021-2023. година, у милионима КМ.

Графикон 9. Распоdjела прихода од путарине за период 2021-2023 (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Износ од 10% који се према важећим Одлукама задржава на подрачуну јединственог рачуна и служи за поравнање прихода по утврђивању коначне методологије распоdjеле, акумулира се до доношења Одлуке Управног одбора Управе за индиректно опорезивање о привременој распоdjели прихода од путарине за аутопутеве која су остала на подрачуну јединственог рачуна³⁸.

Графиконом 10 приказан је припадајући износ додијељен ентитетима и Брчко Дистрикту приликом редовне распоdjеле.

³⁵ Износ путарине по литру деривата који се продају на тржишту БиХ у анализираном периоду износи 0,25 КМ; Закон о измјенама и допунама Закона о акцизама у БиХ, „Службени гласник БиХ”, бр. 91/17

³⁶ „Службени гласник БиХ”, бр. 55/04, 34/07, 49/09, 91/17

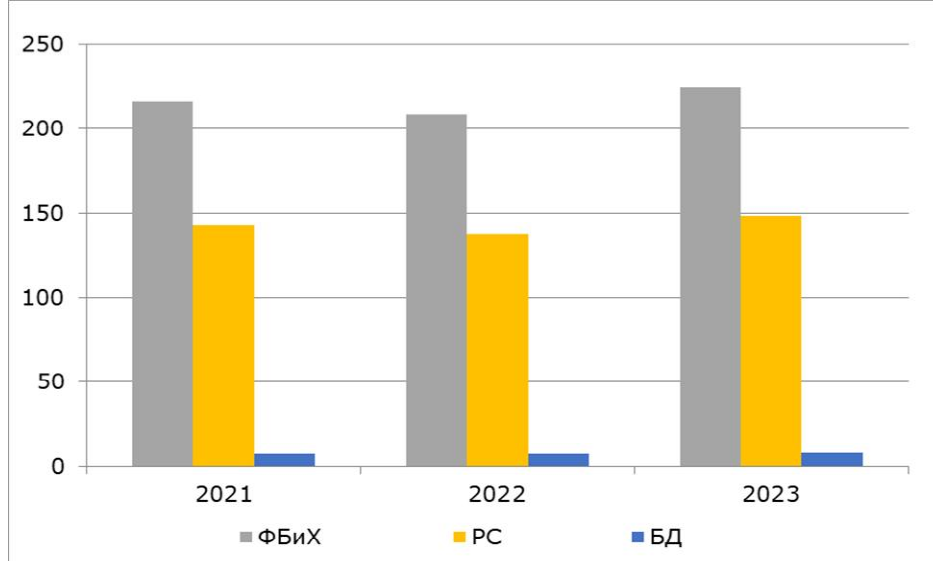
³⁷ У складу са Одлуком о привременој распоdjели прихода од путарине за аутопутеве, „Службени гласник БиХ”, бр. 102/09 и Одлуком о привременој распоdjели прихода од путарине за изградњу аутопутева и изградњу и реконструкцију других путева, „Службени гласник БиХ”, бр. 50/18

³⁸ Распоdjела дијела акумулираног износа намијењеног за поравнање са подрачуна јединственог рачуна није извршена у периоду који је кориштен у овој анализи, тачније извршена је у ранијим годинама: 2011, 2013, 2015 и 2017, а у складу са Одлуком о привременој распоdjели прихода од путарине за аутопутеве који су акумулирани на подрачуну јединственог рачуна; „Службени гласник БиХ”, бр. 83/11, 62/13, 67/15, 42/17

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba

Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

Графикон 10. Расподјела прихода од путарине за период 2021-2023 (у мил. КМ)

Извор: Подаци Управе за индиректно опорезивање БиХ, приказ ОМА

Кретање расподјеле приказано графиконом не обухвата период законских измјена у смислу износа прихода од намјенске путарине као ни додатне расподјеле у складу са Одлукама, те значајније осцилације у расподјели прихода од путарине на годишњем нивоу нису примјетне у приказаном периоду. Укупан износ прихода од путарине за аутопутеве у 2023. години већи је за 7,8% у односу на 2022. годину, док је у односу на 2021. годину већи за 4,1%, а што је сразмјерно повећању корисника с обзиром на фиксни коефицијент расподјеле прихода од путарине.

Архива билтена:

http://www.oma.uino.gov.ba/04_objasnjenja.asp?l=s